

МЕКТЕП МЕДИАТОРЛАРЫНЫҢ ДАЙЫНДЫҒЫН ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ- ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТҰРҒЫДАН СҮЙЕМЕЛДЕУ

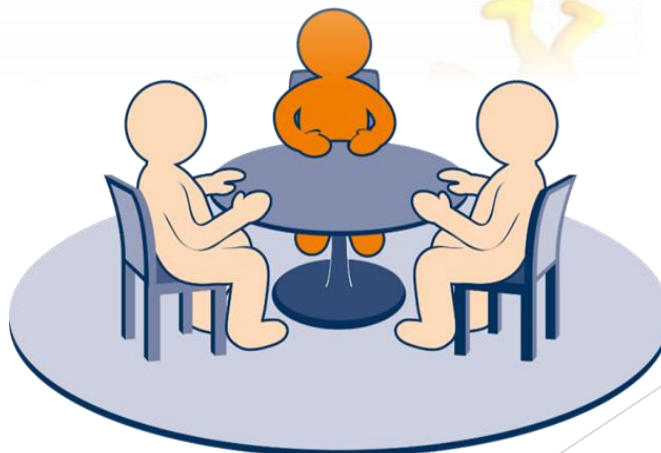
Кушекова Б.Қ. Авторлық бағдарламасы

Мектеп медиациясы қызметі

Мектеп медиациясы - білім беру процесіне қатысушылар арасындағы дауды (жанжалды) **медиатор**-бейтарап делдалдың қатысуымен мүдделі тараптар арасындағы дауды барынша тиімді шешуді реттеу рәсімі

Медиация:

- оқушылар;
- ата-аналар;
- педагогтар;
- оқушылар мен ата-аналар;
- оқушылар мен педагогтар;
- ата-аналар мен педагогтар арасындағы дауларды (жанжалды) шешуге көмектеседі

Медиация принциптері:

- еріктілік;
- медиатордың бейтараптылығы;
- тараптардың тең құқықтылығы;
- құпиялылық.

Мақсаты: жанжалдасатын тараптардың дауларын шешуде мектеп медиациясының тиімділігін арттырудың психологиялық шарттарын анықтау және негіздеу.

Гипотеза: егер келесі шарттар сақталған жағдайда, кәсіби медиаторларды дайындау тиімділігі төмендегідей болады:

Білім алушыларда жанжал тараптарымен өзара әрекеттестікте өтетін медиатордың кәсіби қызметі туралы тұрақты түсінік қалыптастыру

Оқу барысында білім алушылардың кәсіби қызмет тәжірибесін және оның жекелеген элементтерін меңгеру

Білім алушыларды оқу және кәсіптік білім беру ұйымдарында олардың өзара іс-қимылының барысы мен нәтижелеріне қатысты толық кері байланыспен жүйелі түрде қамтамасыз ету

Қазақстан Республикасы
Б. Алтынсарин атындағы
Ұлттық білім
Академиясының
Халықаралық
конференциясында
(2019 ж.)

Тәжікстан Білім
академиясының білім
беруді дамыту
институтының ғылым және
инновация бөлімінің
отырысында
(2018-2019 жж)

Осы тақырып бойынша
6 жұмыс жарияланды,
(оның ішінде Тәжікстан
Республикасы Президенті
жанындағы ЖАК
жинақтарында 3 мақала)

Жұмыстың апробациясы жүзеге асырылды:

Кәсіби медиаторларды оқыту және оның тиімділігін бағалау бағдарламаларының психологиялық сипаттамасы

Медиаторларды оқыту шетелде қалыптасқан дәстүріне сәйкес дәрістік-семинар және тренингтік формалары үйлестіре отырып жүзеге асырылады. Қазақстан Республикасында қазіргі уақытта "Медиация туралы" Қазақстан Республикасының 2011 жылғы 28 қаңтардағы Заңының 9-бабының 4-тармағын іске асыру мақсатында медиаторларды даярлау бағдарламасы бойынша оқытудан өтудің арнайы ережелері әзірленді. Осыған байланысты медиаторлармен жұмыс істеу кәсіби медиатор мәртебесін алу, медиатордың біліктілігін арттыру және медиацияны оқыту үшін қажетті білім минимумын көздейді. Кәсіби медиаторларды даярлау курстарының бағдарламалары жалпы және мамандандырылған болып бөлінеді, олардың әрқайсысы материалдың мазмұнымен және оқу жоспарымен ерекшеленеді.

Кәсіби медиаторларды оқыту мазмұны Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің бұйрығымен бекітілген үлгілік оқу жоспарымен айқындалады. Алайда қазіргі уақытқа дейін медиатор мамандығы үшін бірыңғай білім беру стандарты жоқ. Медиатордың құзыреті, оқытылған тыңдаушылар мен практикалаушы медиаторларды аттестаттау және бағалау өлшемдері туралы мәселе ашық күйінде қалып отыр. Оқытудың мазмұны мен нысандарын жоспарлау кезінде көптеген орталықтар Еуропа, Америка, Австралия елдерінде және басқа елдерде жинақталған тәжірибеге бағдарланады.

Мектеп медиациясының әлемдік тенденциялары

- Ересектер коммуникативтік дағдыларды, толерантты мінез-құлықты қалыптастыруға назар аудара отырып, медиацияны және басқа да бағдарламаларды жүргізеді (Норвегия, Ирландия);
- Құрдастардың медиациясы, өзін-өзі басқаруды дамыту (Ұлыбритания);
- Мектептің жүйелік өзгерістері (АҚШ, Австралия).

Медиация мектеп практикасында

ҚАЗІРГІ ҚОҒАМ ДАМУЫНЫҢ АҒЫМДАҒЫ ӘЛЕУМЕТТІК-
ЭКОНОМИКАЛЫҚ КЕЗЕҢІ ШИЕЛЕНІСУМЕН СИПАТТАЛАДЫ

экономикалық

саяси - әлеуметтік

ұлтаралық

әлеуметтік шиеленіс деңгейінің
өсуі

Осыған байланысты индивидтердің, топтардың, ұйымдардың өзара іс-қимылын үйлестіруге, орын алған қарама-қайшылықтарды тиімді шешудің жолдары мен тәсілдерін табуға бағытталған әлеуметтік белсенділіктің жаңа түрлері туындайды.

Осы әлеуметтік сұранысқа жауап беретін мамандықтардың бірі медиатор мамандығы болып табылады

Мектеп медиациясы қызметінің жұмысын ұйымдастыру

Мектеп медиациясы қызметінің мақсаты-білім беру мекемелерінде жанжалдар мен құқық бұзушылықтарға қарсы әрекет ете отырып, қалпына келтіру тәсілін іске асыру. Жұмыс барысында медиация қызметі мектеп қоғамдастығындағы қақтығыстар, шиеленістермен жұмыс істеуге бағытталған келесі міндеттерді шешеді:

Даулы тараптар арасында, сондай-ақ жәбірлеуші мен жәбірленуші арасында медиацияны (татуласу бағдарламаларын) жүргізу

Медиацияға берілетін жағдайлардың санын арттыру және қалпына келтіру тәсілінің құндылықтарын түсіндіру мақсатында барлық мектеп үшін (педагогтар, ата-аналар, әкімшілік және оқушылар) таныстыру іс-шараларын жүргізу

Қалалық деңгейде және бұқаралық ақпарат құралдарында сөз сөйлеу, конференцияларға, жиындарға, тренингтерге, мамандандырылған ауысымдарға қатысу

Оқушыларды конструктивтік коммуникация мен медиацияға оқыту

Әр түрлі адамдар арасында өзара түсіністікті орнату, мектеп қоғамдастығы үшін маңызды проблемалық мәселелерді шешу үшін "мектеп конференцияларын" және "шеңберлерді" ұйымдастыру

Мектеп қызметтерінде медиаторлар (қалпына келтіру медиациясы бойынша дайындықтан өткен жағдайда) болуы мүмкін:

Білім беру мекемесі
әкімшілігінің келісімі
бойынша ата-аналар,
қоғамдық немесе
мемлекеттік ұйымның
қызметкерлері немесе өзге
де ересек адамдар

оқушылар

«Кураторлар»-
білім беру
мекемесінің
педагог
қызметкерлері

Мектеп медиациясы қызметі кураторларының жұмыс бағыттары

Білім беру мекемесінде қалпына келтіру тәжірибесін енгізу және қалпына келтіру мәдениетін қалыптастыру:

педагогтар мен оқушылардан мектеп медиациясы қызметін қолдау тобын құру

білім беру мекемесіндегі қақтығыстарға ден қоюдың басым тәсілдерін талдау

медиация қызметі жұмысының нәтижелері туралы мектеп қауымдастығын хабардар ету (кездесуде болып жатқан құпиялылықты сақтауды ескере отырып)

білім беру мекемесінің педагогикалық ұжымымен қақтығыстарды, қылмыстық жағдайларды және шиеленісті қарым-қатынастарды шешуге қалпына келтіру тәсілін қабылдауға бағытталған жұмыс

Нақты жағдайлар бойынша мектеп медиациясы қызметінің жұмысын ұйымдастыру:

қызметке түсетін өтінімдерді тіркеу

әрбір жағдай бойынша: шешім қабылдау, жағдай бойынша жұмыс жүргізу, қандай бағдарлама өткізу (медитация, "қауымдастық шеңбері" немесе "отбасылық конференция"), медиаторларды таңдау

оқушының әлеуметтік ортасымен және ата-аналармен жұмыс

медиатор-оқушылардың медиацияны және "қауымдастық шеңберін" өткізуді қолдау

күрделі жағдайлар (криминалдық жағдайлар, педагогтар мен ата-аналардың қатысуымен қақтығыстар) бойынша қалпына келтіру бағдарламаларын жүргізу

жағдайлармен жұмыс сипаттамасы

медиатор-оқушылардың супервизиясын жүргізу (медиаторлардың жұмысын қалпына келтіру медиациясы стандарттарына сәйкестігіне талдау жасау)

жанжалдар тараптарымен талдау кездесуін өткізу (медиациядан кейін 2-4 аптадан кейін)

Мектеп медиациясы: оқушылар арасынан медиаторларды дайындау бағдарламасы

- ▶ *Бүгінгі таңда кең апробациясы бар және оқушылар арасынан мектеп медиаторларын дайындаудың өзінің күмәнсіз тиімділігін дәлелдеген технология психологиялық-педагогикалық тәжірибеде жалпыға танылған емес.*
- ▶ *Оны шешу жолындағы бірінші қадам балалар қатарынан мектеп медиаторын дайындау бағдарламаларымен байланысты төрт негізгі сұраққа жауап болуы мүмкін: "неге үйрету керек?", "қалай үйрету керек?", "кімді оқыту?" және "кімге үйретеді?".*

«Неге оқыту?»

- Қарым-қатынас психологиясы, жас ерекшелік психологиясы, жанжал психологиясы саласындағы қарапайым білім;
- Қақтығыста медиация процесін жүзеге асыру технологиясын игеру;
- Өзін-өзі таныстыру;
- Белсенді тыңдау;
- Коммуникативтік жағдайдың дамуын талдау және болжау;
- Медиаторлық қызметтің конструктивті уәдемесінің қалыптасуы;
- Практикада оның негізгі принциптерін іске асыруға дайындық: әділдік, құпиялылық, еріктілік.

«Қалай үйрету керек?»

- Бағдарлама оқыту қызметін ұйымдастырудың тренингтік форматы шеңберінде белсенді оқыту әдістеріне (ойындық жобалау, рөлдік ойнату, дискуссиялар және т. б.) тірек бола алады.

«Кімді оқыту?»

- Медиация қызметіне психологиялық жетілудің белгілі бір деңгейіне жеткен, медиацияның мәнін түсінетін және оның технологиялық жақтарын игерудің қажетті шарттарын игерген өмірлік тәжірибесі бар жасөспірімдерді қызықтыра тарту

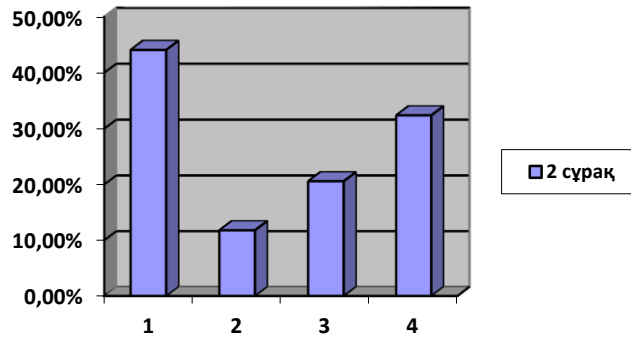
«Кімге үйрету керек?»

- Мектеп медиациясы қызметінің кураторы, яғни медиация принциптерімен таныс және оларды бөлісетін, жанжалды медиация технологиясын іске асыру тәжірибесі бар психолог немесе педагог бола алады

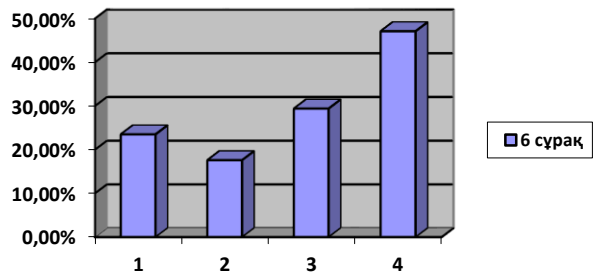

Щучинск қаласының білім беру мекемелерінің хабардарлығы медиация рәсімі, оны жүзеге асыру шарттары туралы сауалнама

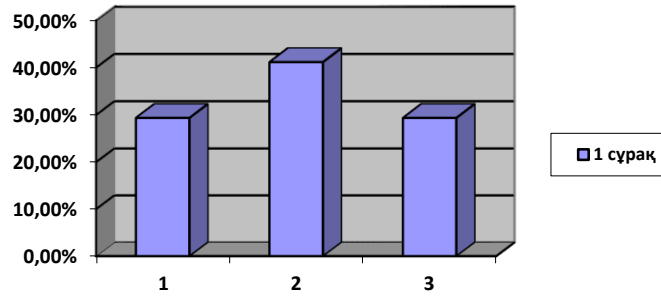
Сауалнаманың мақсаты медиация рәсімі туралы хабардарлықты, оны өткізу шарттары мен қақтығыс процесіне қатысушылардың қажет болған жағдайда осы рәсімге жүгінуге дайындығын түсіндіру болды.

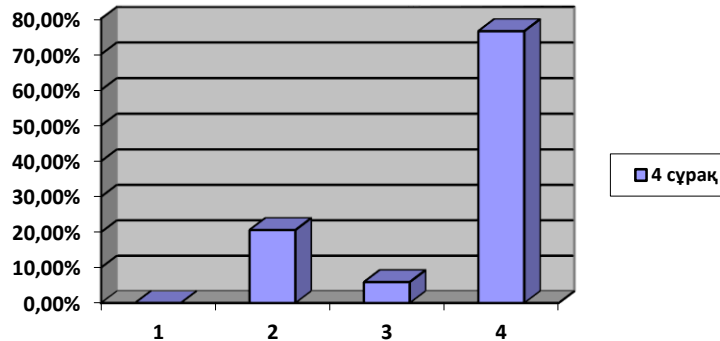
Сіздің ойыңызша, келіссөздер кезіндегі негізгі проблемалар.

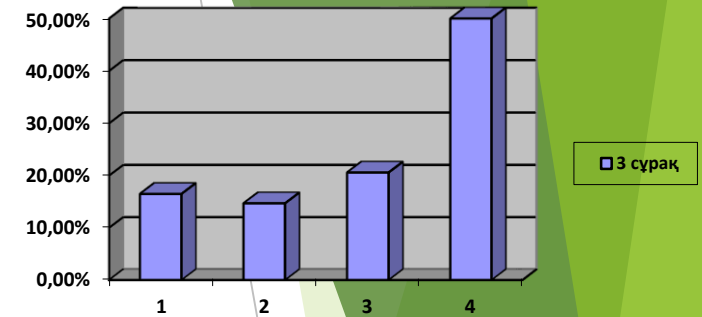
Медиацияның қандай қасиеттері сіз үшін ең маңызды?

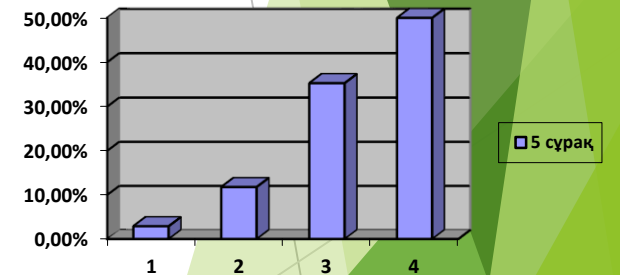
Сіз өз тәжірибеңізде мұғалімдер мен ата-аналар арасындағы дау-дамайды басқа органдарға (білім бөліміне, әкімдікке, сотқа) жүгінбестен шешуге тырысып көрдіңіз бе?

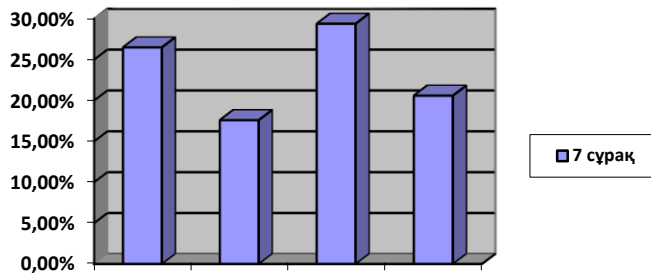
Заңға сәйкес, медиация - тәуелсіз бейтарап медиатордың (медиатордың) қатысуымен келіссөздер жүргізу болып табылады. Оның рөлі қандай деп ойлайсыз?

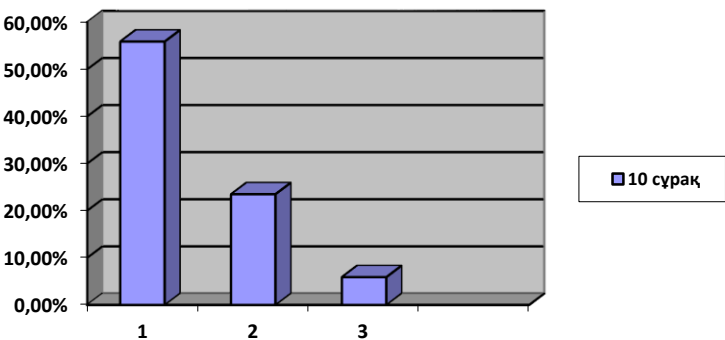
Егер сіз келіссөздер жүргізетін болсаңыз, оларды жүзеге асыруға көмектесу үшін кімге жүгінуге дайынсыз?

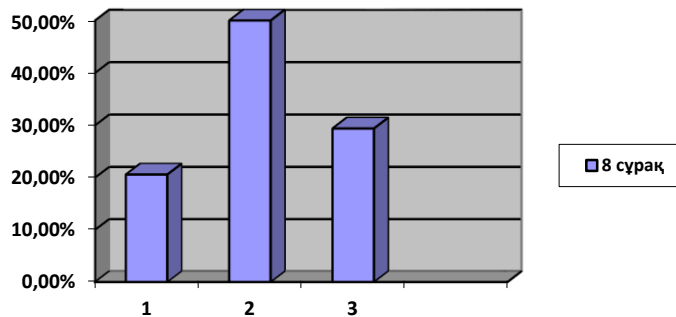
Егер сіз келіссөздер жүргізетін болсаңыз, оларды жүзеге асыруға көмектесу үшін кімге жүгінуге дайынсыз?

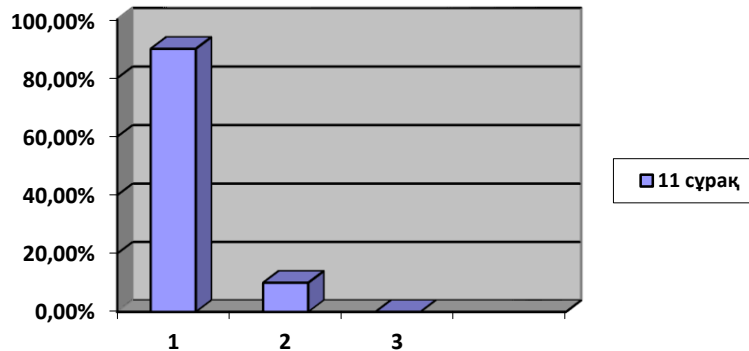
Сіз қандай жағдайларда медиатор қызметіне жүгінуге дайынсыз?

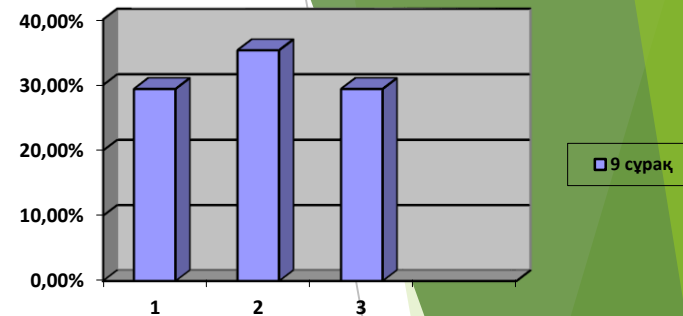
Сіздің ойыңызша, келіссөздерді қандай сөз орамдары дәл сипаттайды?

Егер сіз медиация рәсіміне қатысуды шешсеңіз, Сіз үшін қандай жағдайлар ең маңызды болар еді

Сіздің көзқарасыңыз бойынша, мектепте медиация қажет пе?

Сіздің ойыңызша, жанжалды, дауды реттеу мақсатында келіссөздер жүргізуге қанша уақыт ішінде дайынсыз.

"Медиация" курсының бағдарламасы

- ▶ Осы оқу бағдарламасы педагогикалық мақсаттылықтың жоғары дәрежесіне ие. "Медиация" бағдарламасы Медиатор-жаттықтырушыларды даярлау бағыты ҚР қабылданған "Медиация туралы" Заңының шеңберінде жасалды және іске асырылуда.
- ▶ Бағдарламаны меңгеру барысында білім алушылар қалпына келтіру тәсілін оқытудың әдіснамалық негіздері мен қағидаттары, медиативтік тәсіл және медиация рәсімі мен мектеп медиациясы әдісі туралы, сондай-ақ топпен жұмыс істеу тәсілдері мен әдістерінің ерекшеліктері туралы, мектеп медиациясы жаттықтырушысының жұмыс ерекшеліктері туралы білім алады.

Мектептің татуласу қызметін құру-бұл мектептегі қақтығыстарды шешудің өркениетті жолы. Тренингтік сабақ білім алушыларға қол жетімді түрде конфликтология негіздерімен, эмоциялық жағдайлар оқиғаларының дамуына әсер ету талдауымен, келіссөздер жүргізу заңдарымен таныстыруда 20 тренинг өткізу көзделеді.

Бағдарлама қорытынды аттестаттаумен және біліктілікті арттыру туралы құжатты берумен аяқталады. Бағдарлама бойынша оқыту нәтижесі тыңдаушылардың кәсіби негізде жаттықтырушы-медиатор ретінде қызмет жүргізу үшін қажетті білім, білік, дағды алу болжанады.

Мектеп медиаторларын дайындау үшін тренингтік сабақтар

Назарларыңызға рахмет!

